

Houtzaagmolen De Jager

Actualiteiten

De zaterdagen van oktober waren niet erg windrijk, maar gelukkig valt er altijd wat te beleven op en rond de molen en dus kunnen we deze rubriek in onze dorpskrant blijven vullen. De (bijna) windstille zaterdagen zorgen ervoor dat we opruimen, sjouwen, nieuwe stammen halen, etc. In de vorige dorpskrant hebben we hier ook het nodige over geschreven. Ook nu blikken we er kort op terug.

De molen is gebouwd op gemetselde poeren en dat zorgt voor de nodige opslagruimte onder de molen. Nadat de gezaagde planken zijn gedroogd in de droogschuur worden de planken in het daarvoor bestemde vak geplaatst. Er zijn vakken voor o.a. eiken-, beuken-, essen-, iepenplanken, maar ook onze “showroom” bevindt zich hier en enkele rommelvakken. Eén van deze rommelvakken, met daarin de nodige oude houten palen, hebben we maar eens uitgesteld. Daar kwam het nodige bruikbare hout

tevoorschijn, maar ook hout dat rechtstreeks in de houtkachel kon door de aantasting van houtwormen. Zo ontstond er weer nieuwe opslagruimte en dat blijkt wel nodig.

De toestroom van nieuwe stammen blijft ook doorgaan. Uit Woudsend kwam een berk en een kastanje beschikbaar voor de molen. Daar zijn we uiteraard blij mee! Marc zorgde er met zijn vader voor dat de stammen van de oorspronkelijke plek over de weg naar de loswal werden gesleept met de tractor. Vanaf de loswal kwam de melkboot er weer aan te pas om het vervoer over het water naar de molen te verzorgen. De stammen worden gewaterd en vervolgens verzaagd.

Een niet-culinaire mosterdpot

Dan het verhaal over één van onze belangrijke gereedschappen: de mosterdpotten. Want wat is de kern van het werken op een houtzaagmolen: het omgaan met zware voorwerpen. Maar serieus, een met water verzadigde stam van pakweg 80 cm doorsnede en 5 meter lang weegt zo'n 2500 kg en de planken 350 kg. Dat til je niet even. Het belangrijkste hulpmiddel is de molen zelf door de wind gedreven haalrollen boven de sleden. Maar de planken moeten wel de molen uit en worden gestapeld om te drogen. Belangrijke hulpmiddelen hierbij zijn de mosterdpotten. De mosterdpotten zijn al eeuwenlang in gebruik op schepen die het hout haalden uit bijvoorbeeld Noorwegen en natuurlijk op de houtzaagmolens. Dat weten we uit inventarisatielijsten bij bijvoorbeeld verkoop.

Op de foto's zijn ze goed weergegeven. Ze kunnen op twee manieren worden gebruikt. Met de rol naar boven waarover de plank rolt of met de rol naar onder waarmee de plank (of balk) rolt. De stammen uit Noorwegen en de Oostzee kwamen per schip. Eenvoudige schepen - katschepen genaamd - met veel laadruimte en luiken in de zijkant en achterkant. Alleen al voor het paleis op de dam waren 13000 palen nodig. Opgehaald door de katschepen bestuurd door een meerderheid van Friese schippers, waaronder ook Woudsender katschippers. Alleen al voor Amsterdam honderdduizenden stammen.

Ook die zeelui spaarden hun ruggen met mosterdpotten. En daar kwam voor het eerst de naam mosterdpot vandaan. Het is een verbastering van het woord 'moster'- 'mosteren' in de zin van zoeken (terug te vinden in ons woord monstere(n)). Dat is onderzoekend kijken.

Op het dek waren het platen met uithollingen waar de poten van een hijsdriepoot in pasten en onder dek de rollen voor het binnenvoeren van stammen. Daar waren de rollen diabolisch (zie tekening) en de stam zocht zo het midden van de rol. Zoekrol = mosterrol = mosterdrol = mosterdpot, want de rol mocht niet schuiven, dus viel in gaten (= potten).

Mosterdpotten zijn nog steeds te koop bij het leggen van kabels (zie foto). "Van kunnen (eeuwenlang) naar weten." De mooiste weg die wij op De Jager bewandelen tot vreugde van ons en hopelijk ook van u.

Jan en Arjan

